

Bazel II

beperkt financierbaarheid ondernemingen

De nieuwe regels voor kredietrisicomanagement door banken (Basel II) kunnen voor veel bedrijven gaan leiden tot hogere financieringskosten. Maar er ontstaan ook kansen.

VALENTIJN THUISSEN*

De huidige regels voor het toezicht op banken stammen uit 1988. Ze schrijven onder meer voor dat een bank acht procent eigen vermogen aanhoudt voor elk zakelijk krediet dat uitstaat. De rentetarieven die een bank aan haar klanten berekent, hangen hierdoor af van de actuele markttrente en het gewenste rendement op het eigen vermogen van de bank. Vanuit de optiek van de vermogenskosten zou een bank aan alle ondernemers een gelijk rentetarief moeten vragen. Dat de praktijk hiervan afwijkt staat buiten kijf.

Het gebrek aan differentiatie naar risico en tarief voor met name zakelijke kredieten, is banken al jaren een doorn in het oog. De Bank voor Internationale Betalingen in Basel - de 'centrale bank van de centrale banken' - legt op dit moment de laatste hand aan nieuwe toezichtregels, in de wandelgangen Basel II genoemd. In het nieuwe regime, dat in 2006 van start moet gaan, zullen banken eigen ver-

mogen moeten aanhouden naar gelang het kredietrisico van de lener. Als gevolg van de nieuwe regels zullen banken de rentetarieven dus meer gaan differentiëren.

Computermodellen

Banken zullen op homogene wijze het kredietrisico van al hun klanten met een krediet van meer dan € 1 miljoen, moeten gaan vaststellen. De methode waarop wordt in hoge mate gedicteerd door de nieuwe regels. Voor bedrijven met een credit rating is het eenvoudig, de externe rating kan worden gebruikt.

Voor andere bedrijven zal de bank zelf intern een rating moeten vaststellen. De regelgeving schrijft voor dat banken daarvoor een computermodel gebruiken. Dit kan een door de bank zelf ontwikkeld model zijn, of worden gekocht bij derden, bijvoorbeeld een rating-bureau of andere bank. Deze modellen maken op basis van gegevens van de balans en winst- en ver-

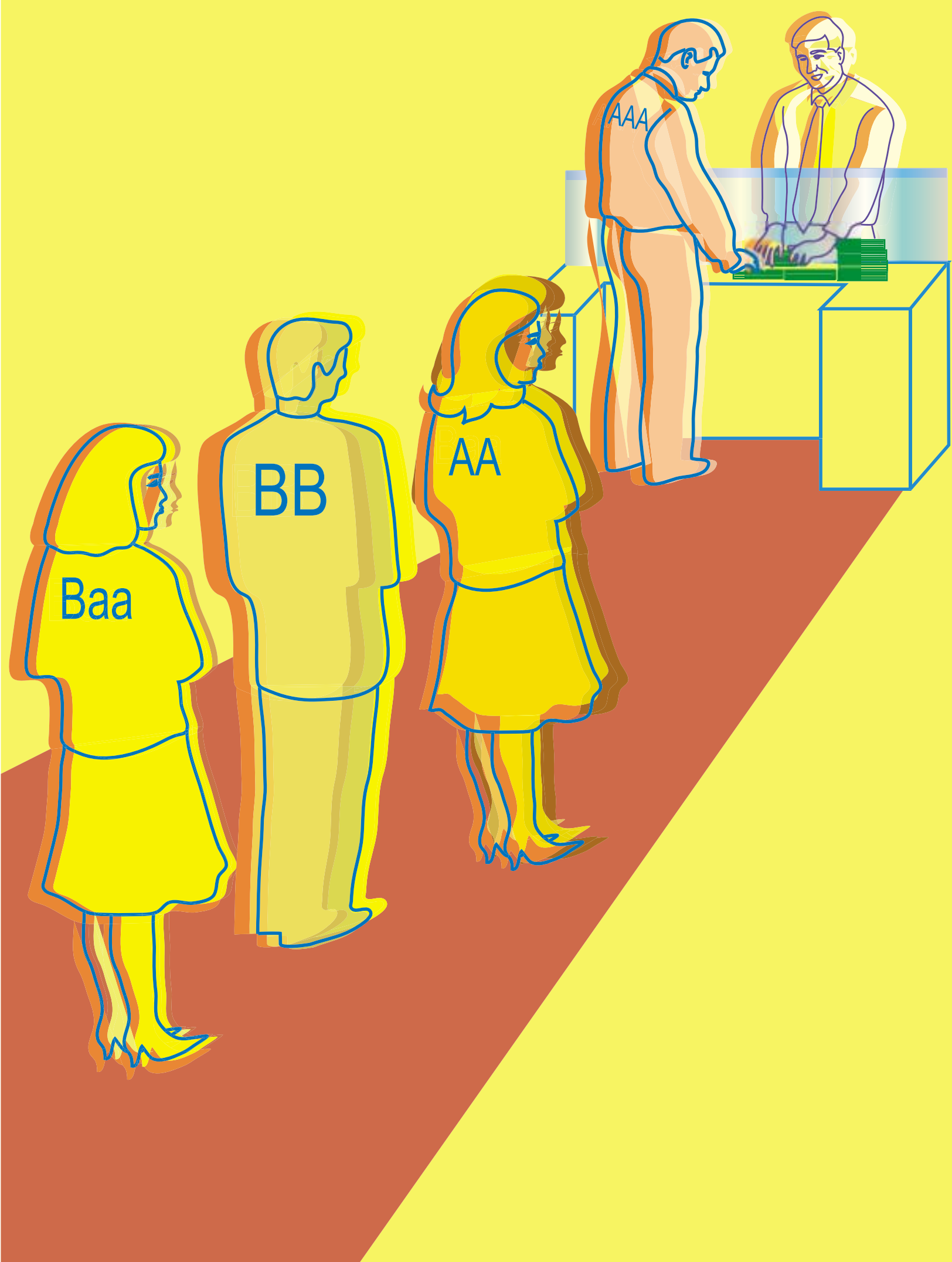
liesrekening van een onderneming een inschatting van de kans dat de bank zijn geld niet terug krijgt.

Het gebruik van een model komt banken goed uit. Een traditionele kredietanalyse, zoals de rating-bureaus dat doen (en banken zelf voor grote kredieten), is arbeidsintensief, tijdrovend en kostbaar. Bovendien verkleint de inzet van een computer het subjectieve aspect dat de accountmanager in het kredietbeoordelingsproces inbrengt, aanzienlijk.

Grote verschillen

De kredietanalysemodellen zijn 'getraind' om op basis van de financiële gegevens van een onderneming de kans op faillissement in te schatten. Deze kans wordt gekoppeld aan de rating-klassen zoals de rating-bureaus die hanteren.

De modellen gebruiken in hun berekeningen onder meer bekende financiële ratio's zoals ►

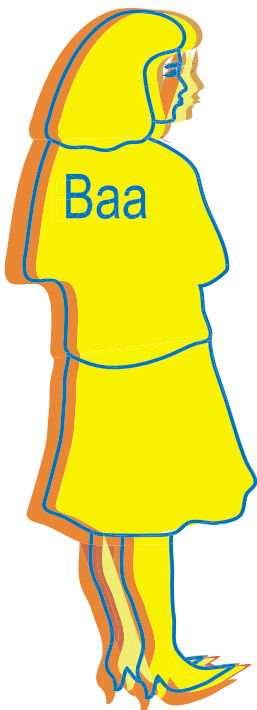
rentedekking en solvabiliteit. Ook met de omvang van een onderneming wordt rekening gehouden. Een kleinere onderneming krijgt een hoger kredietrisico toegekend dan een grote.

De regelgeving voorziet in een correctie voor leningen aan het midden- en kleinbedrijf. De combinatie van de modeluitkomsten en de correctie daarop zal uiteindelijk leiden tot een beperkte verhoging van de rente. Voor individuele ondernemingen kunnen de effecten ten opzichte van de huidige regels echter aanzienlijk zijn.

Pro-actief

Het nieuwe kredietrisicobeleid van banken hoeft niet alleen maar te leiden tot ellende in de vorm van hogere financieringslasten en starre accountmanagers. Door pro-actief in te spelen op de veranderingen, kunnen onder-

Een ondernemer die de veranderingen niet als een 'act of God' over zich heen wil laten komen, kan nu actie ondernemen om zijn kredietrisicoprofiel de gewenste richting op te sturen.

Groot bedrijf en MKB

Door de nieuwe bankenregels zal een bedrijf met een goede kredietwaardigheid minder rente gaan betalen dan een bedrijf met een lage kredietwaardigheid. Een bedrijf als Koninklijke Olie/Shell heeft van de internationale rating bureaus (Standard & Poors, Moodys en Fitch) de hoogste *credit rating* toegekend gekregen, namelijk AAA ('Triple A'). Onder Basel II hoeft een bank voor een krediet aan Shell nog maar 1,6 procent eigen vermogen aan te houden in plaats van de huidige acht procent.

Aan de andere kant zal een bank voor een lening aan bijvoorbeeld een tankstationhouder, met flink minder eigen vermogen dan Shell en een interne (bank)rating van BB, twaalf procent eigen vermogen moeten aanhouden.

De *funding*-kosten van de bank, op basis van een rendementseis op eigen vermogen van twintig procent, zijn voor de lening aan Shell 1,65 procent lager dan voor de lening aan de tankstationexploitant.

In de praktijk zullen de renteversillen in de aanbiedingen van banken nog sterker uiteenlopen. De verwachting is dat het grootbedrijf vaker goedkoper kan lenen dan nu, en dat met name de kapitaalintensieve ondernemingen in het MKB vaak meer rente zullen moeten gaan betalen.

Moeilijk discussiëren met computers

De vaststelling van de rating van een kredietnemer wordt een vast en verplicht onderdeel van het kredietverleningsproces. Door de regelgeving en het gebruik van computermodellen wordt de vaststelling van het kredietrisico door banken homogener.

Voor ondernemers blijft deze risico-inschatting echter een black box. Voorheen kon een ondernemer nog met een accountmanager van een bank in discussie over de uitkomst van een kredietanalyse. Door extra informatie te verstrekken of een businessplan nader toe te lichten kon deze vaak nog worden overtuigd om zijn oordeel wat bij te stellen. Met een computermodel is het moeilijk discussiëren. Bovendien is de vraag of de accountmanager voldoende inzicht heeft in de werking van het model en de tijd heeft om er met de ondernemer bij stil te staan. Als de risico-inschatting hoger uitvalt dan verwacht, dan is het zeer waarschijnlijk dat de computer als boosdoener wordt aangewezen.

nemers hun risicomanagement goed inrichten en tijdig hun kredietrisicoprofiel aanpassen om zo de financierbaarheid veilig te stellen. Op basis van dezelfde kredietrisicomodellen die de banken gebruiken kan een onderneming zijn eigen kredietrisico in kaart brengen. Door de strategische plannen, de financiering en het risicomanagement te analyseren, kunnen maatregelen worden genomen om de kredietwaardigheid op het gewenste niveau te krijgen.

Strategische beslissingen, zoals een fusie of overname, omvangrijke (des)investeringen of financieringen, kunnen vooraf worden getoetst op de financierbaarheid en het effect van deze acties op de kredietwaardigheid van de onderneming.

Managementacties

Voorbeelden van maatregelen ter beïnvloeding van het kredietrisicoprofiel zijn een andere financieringsstructuur, wel of geen lease van huisvesting of bedrijfsmiddelen, of een verbe-

Voor individuele ondernemingen kunnen de effecten ten opzichte van de huidige regels aanzienlijk zijn.

tering van het debiteurenmanagement. Ook managementacties voor margeverbetering, een hogere omzetsnelheid of vermindering van de voorraden kunnen leiden tot verbetering van het kredietrisicoprofiel. Een ondernemer die de veranderingen niet als een 'act of God' over zich heen wil laten komen, kan nu actie ondernemen om zijn kredietrisicoprofiel de gewenste richting op te sturen. ■

Noot

* Valentijn Thijsen is werkzaam bij Deloitte & Touche Treasury & Capital Markets op het gebied van credit risk management.

Voordeel mogelijk

MAARTEN MELIS EN ROB MAK*

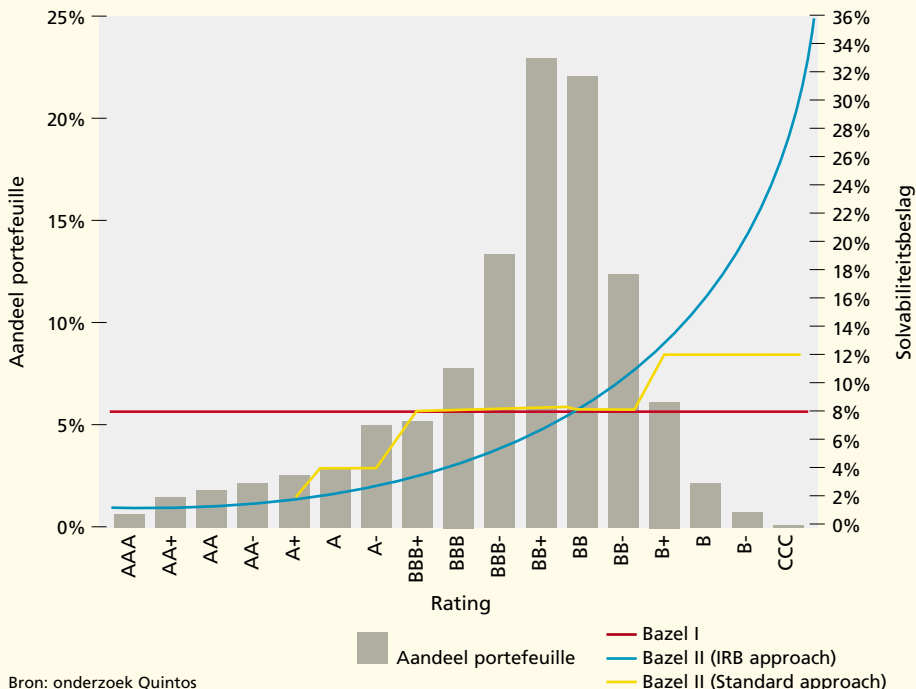
Uit onderzoek van Quintos Bankrelatiemanagement blijkt dat bankkosten gemiddeld liggen tussen de 0,5 en 1,5 procent van de omzet van een bedrijf. Dat betreft gedeeltelijk in de winst- en verliesrekening zichtbare kosten zoals rente, provisie, kosten van betalingsverkeer. Een deel betreft echter verborgen of afgeleide kosten, die niet zichtbaar zijn. Daaronder vallen onder meer opbrengsten uit hoofde van valuterings- en marges die de bank maakt op forextransacties. Voorwaarde voor het bespreekbaar maken – lees: reduceren – van de bankkosten, is inzicht in de hoogte en samenstelling ervan. Datzelfde geldt voor de gevolgen van het nieuwe kapitaalakkkoord voor banken (Bazel II). De consequenties voor kredietrelaties van banken kunnen vergaand zijn. Inzicht in en kennis van het bedrijf en de bijbehorende kredietrisico's is onontbeerlijk voor een juiste risicoweging door de bank.

Beoordeling op grond van Bazel II is een continu proces en bedrijven zullen daarom frequenter inzicht moeten geven. In dat proces lijkt een belangrijke rol weggelegd voor de accountant. Het objectief weergeven en verklaren van ontwikkelingen kan een doorslaggevend verschil betekenen in de beoordeling door een bank. Figuur 1 toont een 'gemiddelde' kredietportefeuille van een bank op basis van de ratingnormen van Standard & Poor's, afgezet tegen de solvabiliteitseisen onder Bazel I en II.

Onder Bazel I is een solvabiliteitseis van acht procent van toepassing. Onder Bazel II kunnen banken kiezen voor het gebruik van een standaardbenadering van het kredietrisico of een meer gesofisticeerde benadering (IRB). Uit de grafiek blijkt met welke benadering een bedrijf met een gegeven rating het meeste voordeel heeft. Hiervoor is daarom vereist dat een bedrijf op de hoogte is van haar eigen rating en van de door haar bank gehanteerde risicobeoordelingmethode. Het kan dus lonen om meer banken te benaderen met een kredietvraag. Inzicht in de mate waarin beoordeling door de bank is te beïnvloeden, ontbreekt veelal. Een onderzoek naar de effecten van Bazel II onder 6.500 Duitse bedrijven laat daarover geen twijfel bestaan (zie figuur 2).

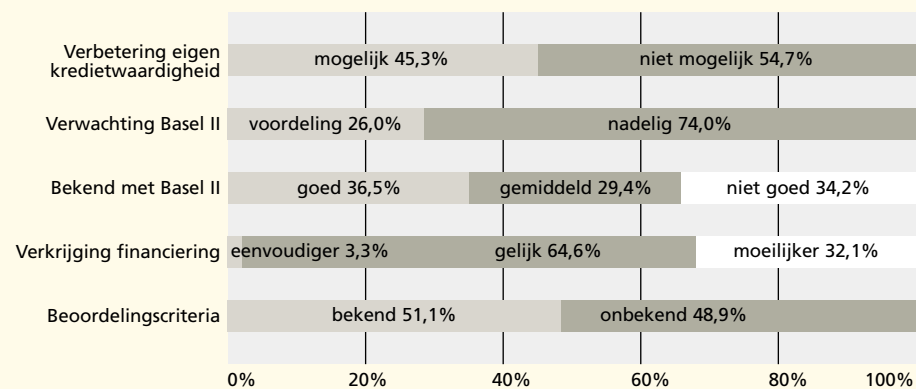
De verwachtingen van onze oosterburen over de gevolgen van het nieuwe akkoord zijn niet

Figuur 1. Kredietportefeuille en solvabiliteitseisen

Bron: onderzoek Quintos

Figuur 2. Onderzoek onder 6.500 Duitse bedrijven

Bron: Onderzoek KFW

hoog gespannen. Omdat Bazel II in Nederland (nog) nauwelijks leeft, is dit onderzoek niet zonder meer te vertalen naar de situatie hier. De ervaring leert echter dat bedrijven nauwelijks met hun bankier praten over zaken als risico, rating en de gevolgen daarvan in termen van pricing en voorwaarden. Het menselijk aspect bij de beoordeling van een bedrijf blijft van groot belang, zelfs al worden allerlei ratio's door systemen berekend.

Er valt veel voor te zeggen dat banken openheid moeten betrachten in de wijze waarop hun kredietbeoordeling tot stand komt, de wijze waarop een rating tot stand komt en de punten waaraan een bedrijf kan werken om een betere rating te verkrijgen.

Noot

* De auteurs zijn werkzaam bij Quintos bank-relatiemanagement.